

УДК 811.111'255.4

Каширіна І. В.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

«МОЄ СЕРЦЕ В ВЕРХОВИНІ». ТВОРЧІ МЕТОДИ СВЯТОСЛАВА КАРАВАНСЬКОГО ТА МИКОЛИ ЛУКАША

Простежимо, в чому полягає схожість і відмінність творчих методів С. Караванського й М. Лукаша, звернувшись до виконаних ними перекладів програмової поезії Р. Бернза *My Heart's In The Highlands* [тут і далі оригінал цієї поезії Р. Бернза цит. за: 5, с. 238. – І. К.]. Розходження творчих методів двох тлумачів помітні одразу: в назві поезії М. Лукаш переносить нас з Північно-Шотландського нагір'я до Карпатських гір, натомість С. Караванський генералізує назву твору, і втрачає на реалії.

Народно-пісенні мотиви прочитуються в перекладі М. Лукаша у повторах, побудованих на епанастрофі, анепіфорі й синтаксичному паралелізмі: Моє серце в верховині і душа моя, // Моя дума в верховині соколом буя, // Моя мрія в гори лине навздогін вітрам, // Моє серце в верховині, // Де б не був я сам. У М. Лукаша на контекстуальні синоніми перетворено серце й душу, думу і мрію, серце й любов [3, с. 166], і в такий спосіб поезія стає ще ближче до фольклорної традиції.

С. Караванський вживає анафору та синтаксичний паралелізм: Між гір моє серце, не тут воно, ні, // Між гір моє серце блука в глушині, // То оленя стежить, то сарну стріля, // Між гір моє серце, хай де буду я! [1, с. 86]. Повтор і синтаксичний паралелізм у С. Караванського, майстра синонімії, подекуди вибудовано на схожих за значеннями словах: Вітчизно звитяги, країно снаги! // Хай де я мандрую, хай де ліг мій шлях [1, с. 86].

На синонімії, шляхом складання основ, побудовані у С. Караванського і неповторні епітети білосиві верхи, попідхмарні гаї, натомість М. Лукаш вживає підкреслено традиційні пісенні епітети сині гори, білії сніги, темні звори, світлі луги, пущі дикі, тіняві гаї, буйні ріки, бистрі ручаї [3, с. 166]. Синонімія в перекладі С. Караванського є стильовим камертоном до ритмічності пісенної інтонації: гори – верхи – горби, звитяга – снага, блукати – мандрувати – класти свій шлях, вітчизна – країна, стежка – шлях [1, с. 86] тощо. Схожа гра звукоуподібнення зближує дзюркіт струмків та переспів

пташок. У М. Лукаша синонімія створює гру світотіні (темні – тіняві, білії – світлії, дикі – буйні), яку особливо підкреслює контраст антонімів (темні – тіняві / білії – світлії) [3, с. 166]. Архаїчна форма прикметників на –ії (білії, світлії) відтворює форму пісенного речитативу, як то звично для думи. Особливою експресією в перекладі С. Караванського сповнено плеоназм вітчизно батьків, покликаний підсилити парцеляцію Стежки мої рідні! Згадавши про вас, // Щемітиме серце у грудях не раз [1, с. 86]. В перекладі С. Караванського близькість до народних коренів утворюють й уточнення не тут воно, ні та емпатичне, підсилене знаком оклику (якого немає в оригіналі) хай де буду я! В перекладі М. Лукаша уточнення, поєднане з плеоназмом, є ще одним засобом підсилення пісенності поезії: Будь здорова, верховино, любий рідний край! // Честі й слави батьківщино, вольності розмай! [3, с. 166]. Цікавий контраст утворюють мовні форми двох перекладів: розтягнені, що підсилюють плавність народної пісні, у М. Лукаша та різькі, стягнені, лаконічні форми у С. Караванського: між гір – в верховині; країно снаги – вольності розмай. Єднає обох тлумачів і наявність семантично непрозорих місць: у М. Лукаша це темні звори, у С. Караванського це верхи та горби. Загалом, переклад М. Лукаша ілюструє, як вдало можна прищепити чужорідну гілку на дерево рідної лінгвокультури, натомість С. Караванський ще раз показує, як, відступивши від першотвору, можна наблизитися до таких далеких українському читачеві шотландських гір, колиски свободи й звияги.

Творчий метод М. Лукаша свідчить про максимальний ступінь етнолінгвістичної приступності (термін В. Кононенко [2, с. 27–28]) першотвору для цільового читача, натомість творчий метод С. Караванського покликаний помірно розширювати горизонт сподівань реципієнта, також перекладач при всій чистоті рідної мови друготвору уважний до джерельних культурем, і тим дозволяє читачеві долучитися до поетичного світу Р. Бернза. Погляди обох перекладачів, при всій різниці їхніх творчих методів, єднає ставлення до матеріалу – мови перекладу. Про це гарно сказано у М. Лукаша, який прагнув, щоби переклад «не ламав не лише мови, а й реального, фізичного мовлення» [цит. за: 4, с. 152].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Караванський С. Книга-журнал одного автора [Текст] / С. Караванський. – Львів : БаК, 2010. – 240 с.
2. Кононенко В. Мова. Культура. Стиль : збірник статей [Текст] / В. Кононенко. – К. : Плай, 2002. – 460 с.
3. Лукаш М. О. Від Бокаччо до Аполлінера: Переклади [Текст] / М. О. Лукаш. – Київ. : Дніпро, 1990. – 510 с.
4. Новикова М. О. Пригода з Робертом Бернсом [Текст] / М. О. Новикова // Всесвіт. – 1989. – № 1. – С. 149–157.

5. Радчук О. В. Відображення поетичного світобачення Роберта Бернса в українських перекладах: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.16. – Перекладознавство: захищена 2012-22-02; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2012. – 262 с.